

Føroyska krónan og gjaldoyraskipanin

Føroyingar hava í undanfarnu øld havt trýggjar gjaldoyraskipanir.

Fram til 1940 var lógligi gjaldmiðilin danska krónan.

Í 1940 skundaðu bretar undir, at ein “currency-board-skipan” varð sett í verk. Undir hesi skipan varð „føroyska“ krónan bundin fast at bretska pundinum. Skipanin var soleiðis, at fyrri hvørja krónu, sum var sett í umferð í Føroyum, var ein samsvarandi upphædd í pundi við føstum umrokningarlutfallið bundin í bretskum peningastovnum sum tryggd.

Í 1949 varð nýggj “currency-board-skipan” sett í verk, har dekningsreglurnar vórðu broyttar til, at føroyska seðlaumfarið fult út skuldi tryggjast við donskum krónum við umrokningarlutfalli, ið var 1:1 millum føroyskar og danskar krónur. Hetta varð gjørt við serligari fólkatingslóg nr. 248 frá 12. apríl 1949.

Føroyingar hava, sum kunnugt, egnar pengaseðlar, men nýta danskar myntir. Seðlarnir verða prentaðir í Danmarks Nationalbank; løgtingið og forsætismálaráðið samráðast um útsjónð seðlanna. Føroysku seðlarnir eru løggildur gjaldsmiðil í Føroyum, men ikki í Danmørk. Pengamál er málsøki, sum danska forsætismálaráðið hevur fyrisitið. Føroyska pengaverkið hevur síðan í mars 1998 verið undir danska búskaparmálaráðnum. Avgerðir í Føroyum taka ríkisumboðið og landsstýrismaðurin í fígjarmálum (landsstýrið velur hann).

Virðið á føroyska seðlaumfarinum er eins og danska seðlaumfarið ein skuldarpostur á javnanum hjá tjóðbankanum.

Bókingartekniliga verða føroyskir seðlar settir í umfar soleiðis, at ein føroyskur peningastovnur biður um at fáa pening fluttan av egnari konto í tjóðbankanum á konto hjá ríkisumboðnum í tjóðbankanum. Samstundis skuldskrivar tjóðbankin konto fyrri seðlaumfarið í Føroyum fyrri upphæddina. Mótbokað verður á konto hjá ríkisumboðnum.

Mannagongdin, sum er, ger, at tjóðbankin fær „mynt-vinningin“, sum fer í rakstrarúrslitið hjá stovninum. Landskassin fær part av tí partinum av avlopinum hjá tjóðbankanum, sum verður útgoldin ríkiskassanum. Landskassans partur av hesum vinninginum verður roknaður sum lutfallið millum føroyska seðlaumfarið og seðlaumfarið í øllum ríkinum uppgjørt um árslok.

Stutt um “currency-board-skipan”

Vanliga verður ein currency-board-skipan nýtt til at varðveita ein fastan kurs í altjóða samhangni móti einum stórum gjaldoyra, sum vit her kunnu nevna *grundgjaldoyra*. Talan kann eisini vera um eina currency-board-skipan, sum tryggjar fastan kurs fyrri fleiri útvaldum gjaldoyrum (currency-basket). Vanligasta prinsippi er tó, at currencyboard-skipanir bara byggja á eitt grundgjaldoyra.

Ein currency-board-skipan verður allýst sum ein peningaligur stovnur, sum gevur út primeran pening, t.e. myntir, seðlar og møguliga eisini aðrar reservar til vinnuligu bankarnar, í býti við fígjarkrøv í fremmandum gjaldoyra, serliga í grundgjaldoyranum.